

In English. V češtině.

Transylvanian Saxons - the saga of a civilization

After 800 years, the Saxons returned to the West in search of the same thing which had brought their ancestors here: freedom and economic prosperity.

Text by Catalin Gruia – National Geographic Romania

The colonization

Like managers with vacancies in the organizational chart, the first Hungarian kings invited guests from the West to develop a Transylvania that was in the process of being conquered. They invited “guests” from the West to settle on the lands inhabited by conquered Romanians, Cumans, Pechenegs and Slavs and to develop them. They were promised an enclave free from the domination of nobility and from vassalage, subject only to the king. These privileges would be recorded in writing in 1224 by King Andrew II. But the champion of Transylvanian colonization was his grandfather, King Géza II (1141-1162), who succeeded in attracting Flemish, German and Walloon “guests”. The Magyar chancellery called them Saxons – a name having nothing to do with their land of origin, but rather with a legal statute. “In medieval Hungary, Saxons were the holders of privileges which had initially been granted to miners in Saxony, thanks to their rare skill,” says historian Konrad Gundersch.

The rise

Saxons brought the habit of planned settlements to Transylvania. The Flemish-type village became widespread, with homesteads lined up on two rows along one street or square. According to architect Hermann Fabini, “ever since these settlements were founded, there was a tendency to reduce the distance between homesteads as much as possible, for joint, effective action against outside dangers.”

“The Saxons, a people of resolute, steady and unhurried will, chose the land where they would raise their houses and dig their graves based on deeply pondered criteria; they cautiously tasted the water, weighed the light and carefully measured the thickness of the topsoil, they were wary of exceedingly steep heights and tested the direction of the winds with flags and nostrils”, wrote philosopher Lucian Blaga in *Trilogia Culturii*.

In troubled times, in a foreign country at the edge of the world, Saxons learned to live in their communities much like bees in their hives. Individual freedom was sacrificed to the interests of the group of neighbors, which ruled almost all aspects of life and death, of work and play, of rest and faith. Any deviation – as little as swearing, expressing a superstition, lying, drinking or poor hygiene – was punished.

On the 6th of February 1486, at the request of Sibiu mayor Thomas Altenberger, king Matthias Corvinus extended the validity of the Andrean privilege (initially granted by King Andrew II, in 1224, to Saxons in the Sibiu county) to all free Saxon settlements. Thus, the Saxon Universitas was formed – a Parliament of sorts for free Germans in Transylvania.

The decline

The star of the Saxons began to fade in the 18th century, when they failed to obtain the 23rd validation of their privileges. In the era of nationalism, they dealt with a new kind of ruler – the nation state – who was determined to assimilate them at any cost.

Once Transylvania became part of Romania, Hungarification was replaced by Romanization. In the Greater Romania of 1918, Saxons from Ardeal, together with Swabians from Banat and Germans from the pre-1918 Romanian kingdom, Bucovina and Basarabia, formed the most numerous Germanic community in South-Eastern Europe: 800,000 people. During the agricultural reform in 1921, almost

In English. V češtině.

15,000 acres were seized from Saxon citizens and over 18,500 acres from Saxon communes, while the Evangelical Church and the Saxon Universitas lost over half of their lands.

Starting September 1940, Berlin appointed young Saxon Andreas Schmidt as the head of the Ethnic German Group in Romania. He succeeded in spreading Nazism to the majority of Germans in Romania. In the weeks after the 13th of September 1944, when the last German and Hungarian soldiers withdrew from northern Ardeal, Saxon households were looted by neighboring Gypsies and Romanians, who stole everything they could. In villages like Ghinda, Chiraleș or Tărbuiu, some had taken the habit of moving from one absentee house (a term used by Romanian authorities for the departed Saxons) to the next every few days.

After the WWII 70.000 German ethnics were deported to the U.S.S.R. Those that returned to Romania after "reeducation" were sent to labor camps as "community service", far from their places of origin. The situation only started to lighten in 1948. Most labor prisoners were set free. Reparatory measures were attempted in the '50s: the survivors returned to their hometowns, got back their right to vote and attend German schools and were given back their churches. But more misfortune was waiting in Pandora's box. An all-powerful communist state was established in Romania, with increasing nationalist tendencies after the 1960s. For the Saxons, it meant discrimination, uncertainty, hindrances, prison, displacement to the Bărăgan plain. It was also when the paid Saxon exodus began. At the height of its economic boom, West Germany needed labor. Its authorities initiated protocols with all Eastern European countries with German minorities. According to Florian Banu, researcher at the National Council for the Study of Securitate Archives (CNSAS), secret negotiations between Romania and Germany resulted in over 200,000 German ethnics leaving the country between 1962 and 1989. One Saxon graduate thus "exported" brought 3,000\$ to the country treasury. One student – 1,500\$.

To our days

After the fall of Ceaușescu's regime, the borders were open and, in only two years (between 1990 and 1992), the huge majority of Germans in Romania (another 160,000) left the country freely. After 1990, with the massive exodus of the Saxons, their houses were given to other locals – Romanian and Gypsy. The Saxons moved to the diaspora: 200,000 live in Germany, about 20,000 in Austria, 30,000 in the U.S., 8,000 in Canada. Rohtraut Wittstock, chief editor of Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien, estimates that there are only 15,000 Saxons left in Romania – most of them elderly.

In English. V češtině.

Sedmihradští Sasové – sága jedné civilizace

Po 800 letech se Sasové vrátili zpět na západ v hledání toho, co jejich předky přivedlo sem: tedy svobody a ekonomické prosperity.

Autor: Catalin Gruia – National Geographic Rumunsko

Kolonizace

Tak jako manažeři obsazující volná místa v organizační struktuře, pozvali první maďarští králové hosty ze západu, aby se podíleli na rozvoji Sedmihradska, které byl právě dobýváno. Pozvali „hosty“ ze západu, aby se usadili na půdě obývané Rumuny, Kumány, Pečeněhy a Slovary a začali na ní hospodařit. Byla jim slíbená svobodná enkláva, osvobozená od nadvlády šlechty i povinnosti vazalství, podléhající pouze králi. Tyto výsady byly roku 1224 písemně stvrzeny králem Ondřejem II. Avšak skutečným průkopníkem sedmihradské kolonizace byl jeho dědeček, král Géza II (1141 – 1162), který úspěšně přilákal vlámské, německé a valonské „hosty“. Maďarské kancléřství jim začalo říkat Sasové, což je jméno, které nemělo nic společného se zemí jejich původu, ale spíše s právními předpisy. „Ve středověkém Maďarsku byli Sasové držitelé výsad, které byly původně uděleny horníkům v Sasku za jejich vzácné dovednosti“, tvrdí historik Konrad Gundisch.

Vzestup

Sasové s sebou do Sedmihradska přinesli zvyk budování předem naplánovaných osad. Brzy se rozšířily vesnice vlámského typu s usedlostmi rozestavěnými do dvou řad podél jedné ulice nebo náměstí. Podle architekta Hermanna Fabiniho, „od počátku založení těchto osad rostla tendence co nejvíce zmenšovat vzdálenost mezi jednotlivými statky za účelem společné, efektivní obrany proti nebezpečí zvenku“.

„Sasové, lidé rozhodného, pevného a rozvážného charakteru, si vybírali zemi, kde budou stavět své domy i kopat své hroby na základě promyšlených kritérií: obezřetně ochutnávali vodu, pečlivě měřili světlo i tloušťku vrstvy ornice, vyvarovali se přílišné strmým výškám a zjišťovali směr větru pomocí fáborků a nosních dírek“, napsal filozof Lucian Blaga ve své knize *Trilogia Culturii*.

V těžkých dobách v cizí zemi na okraji světa se Sasové naučili žít ve svých komunitách jako včely v úlech. Osobní svoboda byla potlačena na úkor zájmů celé skupiny sousedů, která řídila téměř všechny oblasti života a smrti, práce i zábavy, odpočinku i víry. Jakékoliv vybočení – ať už pouhá nadávka, pověra, lež, pití nebo nedostatečná hygiena – bylo potrestáno.

6. února 1486, na požádání starosty Sibiu, Thomase Altenbergera, prodloužil král Matyáš Korvín platnost listiny Diploma Andreanum (původně v ní v roce 1224 udělil král Ondřej II. výsady Sasům v oblasti Sibiu), která se vztahovala na všechny svobodné saské osady. Tímto byl založen Universitas Saxorum – určitý druh parlamentu pro svobodné Němce v Sedmihradsku.

Úpadek

Sláva Sasů začala uvadat v 18. století, kdy se jim nepodařilo získat 23. potvrzení jejich výsad. Za éry nacionalismu se museli potýkat s novým typem vládců, národním státem, jenž byl odhodlaný asimilovat je za každou cenu.

Poté, co se Sedmihradsko stalo součástí Rumunska, hungarizace byla nahrazena rumunizací. Po vzniku Velkého Rumunska v roce 1918 tvořili Sasové ze Sedmihradska společně se Šváby z Banátu a Němci z Rumunského království z doby před rokem 1918 nejpočetnější germánskou komunitu v jihovýchodní Evropě: 800 000 lidí. Během zemědělské reformy v roce 1921 bylo saským občanům zabaveno téměř 15 000 akrů půdy a přes 18 500 akrů saským komunám s tím, že evangelická církev a Universitas Saxorum přišly o více než polovinu půdy.

In English. V češtině.

Od září roku 1940 Berlín jmenoval mladého Sasa, Andrease Schmidta, hlavou Etnické germánské skupiny v Rumunsku. Tomu se podařilo rozšířit nacismus mezi většinu Němců v Rumunsku. Během týdnů, které následovaly po 13. Září 1944, kdy se poslední němečtí a maďarští vojáci stáhli ze severního Sedmihradska, byly saské usedlosti vydrancovány sousedními Cikány a Rumuny, kteří ukradli vše, co mohli. Ve vesnicích jako je Ghinda, Chirale nebo T`rpiu si někteří zvykli stěhovat se každých pár dní z jednoho domu s nepřítomnými osobami (termín užívaný rumunskou vládou pro vystěhované Sasy) do druhého.

Po skončení druhé světové války bylo 70 000 příslušníků germánských etnik deportováno do Sovětského svazu. Ti, kteří se do Rumunska po „převýchově“ vrátili, byli posláni do pracovních táborů na „veřejně prospěšné práce“, daleko od místa, kde se narodili. Situace se začala zlepšovat až v roce 1948, kdy byla většina vězňů z nucených prací propuštěna. V 50. letech došlo k pokusu o odškodnění: ti, kteří přežili, se vrátili do svých rodných měst, znovu získali právo volit a navštěvovat německé školy a byly jim navraceny jejich kostely. Ale v Pandořině skřínce se skrývala další osudová rána. V Rumunsku byl zřízen všemocný komunistický stát, ve kterém v 60. letech začaly narůstat nacionalistické tendence. Pro Sasy to znamenalo diskriminaci, nejistotu, omezení, vězení nebo deportaci na Baraganskou step. Západní Německo, které bylo na vrcholu ekonomického růstu, potřebovalo pracovní sílu. Jeho vláda zahájila jednání se všemi zeměmi východní Evropy s německými minoritami. Podle Floriana Banu, výzkumníka Národní rady pro studium tajných archivů (CNSAS), vyústily tajná jednání mezi Rumunskem a Německem v odchod více než 200 000 příslušníků germánských etnik ze země v letech 1962 až 1989. Jeden takto „exportovaný“ absolvent vysoké školy přinesl do státní pokladny 3000\$. Jeden student - 1500\$.

Do současnosti

Po pádu Ceausescuova režimu se otevřely hranice a v období pouhých dvou let (1990 – 1992) velká většina Němců v Rumunsku (dalších 160 000) opustila zemi. Po roce 1990, kdy došlo k tomuto masivnímu exodu Sasů, byly jejich domovy věnovány jiným místním obyvatelům – Rumunům a Cikánům. Sasové se vystěhovali do diaspory: 200 000 žije v Německu, asi 20 000 v Rakousku, 30 000 ve Spojených státech, 8 000 v Kanadě. Rohtraut Wittstock, šéfredaktor Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien, odhaduje, že v Rumunsku zůstalo pouhých 15 000 Sasů, z nichž většina je staršího věku.